

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

AF ./ riksåklagaren ang. barnpornografibrott

(Hovrätten för Västra Sveriges dom den 20 maj 2024 i mål B 1006-24).

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara skriftligen på överklagandet. Svaret ska särskilt avse frågan om förverkande av AFs mobiltelefon.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

AF har dömts för barnpornografibrott den 21 maj 2021 i Göteborg (åtalspunkten 1.1). Påföljden har bestämts till dagsböter 100 dagsböter om 50 kr.

AF har genom samma dom frikänts från barnpornografibrott den 8 juli 2022 (åtalspunkten 2.1). Beträffande denna åtalpunkt har hans mobiltelefon förverkats med stöd av lagen (1994:1478) om förverkande av barnpornografibrott.

Överklagandet till Högsta domstolen

AF yrkar att åtalet och åklagarens yrkande om förverkande av hans mobiltelefon ska ogillas.

Han gör gällande att det inte är visat att han innehaft den film med barnpornografiskt material han dömts för. Enligt hans uppfattning är det oproportionerligt att förverka mobiltelefonen som är värd ca 10 000 kr, då den innehåller endast en barnpornografisk bild som han menar kan raderas genom polismyndighetens försorg.

Enligt hans uppfattning är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar om en s.k. NCMEC-rapport kan utgöra ensam bevisning mot någon i ett mål om barnpornografibrott. Det finns enligt honom även prejudikatintresse i att Högsta domstolen prövar gränsen mellan ringa- och normalgradsbrott. Det är slutligen av vikt att Högsta domstolen prövar

frågan om förverkande av lagringsutrustning, såväl gällande rimligheten som bevisbördan rörande andra alternativ till att förverka enheten.

Grunderna för min inställning och min bedömning

Jag instämmer i domstolarnas bevisvärdering och anser lika med dem att åtalet såvitt avser åtalspunkten 1.1 är styrkt. Jag instämmer också i domstolarnas rubricering av gärningen och i deras påföljdsbestämning.

Tingsrätten har beträffande frågan om förverkande av AFs mobiltelefon uttalat följande.

Tingsrätten har i skuldfrågan kommit fram till att AF ska frikännas från åtalet för barnpornografibrott i den del som avser ett barnpornografiskt foto som påträffades i cacheminnet i hans mobiltelefon. Åklagarens begäran om förverkande av mobiltelefonen enligt 36 kap 2 § brottsbalken kan därför inte bifallas. Åklagaren har i andra hand begärt att mobiltelefonen ska förverkas med stöd av lagen (1994:1478) om förverkande av barnpornografi. Lagstiftaren har genom denna lag velat säkerställa ett lagstöd för förverkande av all barnpornografi så att detta kan ske även i de fall då det inte är möjligt enligt brottsbalkens regler. Enligt lagen ska en skildring av barn i pornografisk bild förklaras förverkad och ett förverkande får underlåtas endast om förverkandet är oskäligt. Enligt praxis från Högsta domstolen är lagen tillämplig även på digitala informationsbärare, t ex minneskort och hårddiskar, som innehåller en barnpornografisk bild, se NJA 2014 s 14. Högsta domstolens ställningstagande och resonemang innebär enligt tingsrätten att lagen är tillämplig även på en mobiltelefon som innehåller en barnpornografisk bild som är lagrad på ett sådant sätt att hela mobiltelefonen behöver förverkas för att uppnå lagens syfte att förverka all barnpornografi. Åklagaren har angett att det inte går att radera bilden från mobiltelefonen på ett sådant sätt att det är omöjligt att senare återskapa bilden. Det saknas anledning att ifrågasätta denna uppgift. Det är fråga om en barnpornografisk bild som är att betrakta som särskilt hänsynslöst material, vilket innebär att skälen för ett förverkande är starka. Det är fråga om en iPhone 12 och AF har uppgett att han behöver den. Tingsrätten anser inte att ett förverkande är oskäligt utifrån mobiltelefonens värde och AFs behov av den. Åklagarens begäran om förverkande ska mot denna bakgrund bifallas.

Hovrätten har beträffande frågan om förverkande uttalat följande.

Vad gäller förverkande av AF mobiltelefon ansluter sig hovrätten till de överväganden som tingsrätten gjort. Det får anses ankomma på AF att bevisa de omständigheter som han åberopar till stöd för att ett förverkande skulle vara oproportionerligt eller på annat sätt oskäligt (jfr NJA 2014 s. 14). Enligt hovrätten motbevisar inte de uppgifter som AF åberopat från tillverkaren Apple om att all information på en Apple-enhet enkelt kan raderas åklagarens uppgift om att bilden inte kan raderas från mobiltelefonen på sådant sätt att den med säkerhet inte går att återskapa. Den osäkerhet som finns kring hur

effektiva raderingsåtgärderna faktiskt är medför, med hänsyn till det starka skyddsintresse som ett förverkande av barnpornografi knyter an till, att varken mobiltelefonens ekonomiska värde eller den olägenhet som en förlust av mobiltelefonen innebär för AF kan leda till att förverkandet bedöms vara oskäligt. Tingsrättens dom ska därför fastställas även i fråga om förverkande.

Jag instämmer i domstolarnas bedömningar. Enligt min uppfattning bör hovrättens domslut stå fast.

Prövningstillstånd m.m.

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Högsta domstolen har i NJA 2014 s. 14 prövat frågan om förverkande av informationsbärare som innehåller barnpornografiskt material. Högsta domstolen uttalar bl.a. följande (p. 21).

I betraktande av det starka skyddsintresse som knyter an till ett förverkandeyrkande som avser barnpornografi måste redan osäkerheten rörande möjliga raderingsåtgärders effektivitet föranleda, att det ekonomiska värdet av sådana informationsbärare som det här är fråga om inte är så stort att ett förverkande skulle vara oförenligt med proportionalitetskravet. Det kan tilläggas att även kostnaden för en radering skulle kunna leda till samma bedömning, om den frågan hade varit aktuell (jfr NJA 1996 s. 74).

Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum (UC) har i en rättslig vägledning utgiven i maj 2023 gett följande rekommendation angående förverkande av informationsbärare innehållande barnpornografiskt material (RäV 2023:25 s. 62).

Förverkande får underlätas om förverkandet är oskäligt. Omständigheter som kan medföra att ett förverkande är att anse som oskäligt är om det t.ex. finns ett legitimt syfte med innehavet. När förverkandeyrkandet omfattar informationsbäraren ska vid oskälighetsbedömningen prövas om ett sådant förverkande är proportionerligt. Vid den bedömningen ska enligt Högsta domstolen beaktas dels informationsbärarens ekonomiska värde, dels värdet för den enskilde av den övriga information som kan finnas lagrad på enheten.

Polisen kan i dessa fall istället för att förverka materialet radera det från enheten. Då det är mycket osäkert om det är möjligt att radera en fil så fullständigt att den inte går att återskapa bör detta tillvägagångssätt dock endast användas i yttersta undantagsfall

Jag har inför avgivandet av svarsskrivelsen inhämtat upplysningar från Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum (UC) beträffande frågan om förverkande av informationsbärare som innehåller barnpornografiskt material.

UC har lämnat följande upplysning, som också finns angiven i den ovan nämnda rättsliga vägledningen.

Utgångspunkten är att den digitala enheten förverkas om ett förverkande inte med hänsyn till omständigheterna är oskäligt och oproportionerligt (jfr NJA 2014 s 14). Ett alternativ till förverkande kan vara att radera övergreppsfilen/filerna innan beslaget lämnas ut. Detta förfarande ska endast användas i yttersta undantagsfall då det är mycket osäkert om det är möjligt att radera en fil så fullständigt att den inte går att återskapa. Rekommendationen är därför att detta tillvägagångssätt inte bör användas i förhållande till den misstänkte.

Jag kan således konstatera att möjligheten att radera barnpornografiskt material på ett säkert sätt inte förändrats sedan Högsta domstolens avgörande NJA 2014 s. 14 och att rekommendationen därför alltså är att detta tillvägagångssätt därför inte bör användas i förhållande till den misstänkte.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisuppgift m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd meddelas.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum
Göteborgs åklagarkammare (AM-90050-22)